Talousvaliokunta

Asiantuntijalausunto, sosiaali- ja terveysministeriö

Lausunto hallituksen esityksestä 41/2022 vp tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Asia: HE 41/2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+41/2022

Hallituksen esityksen tarkoitus ja tavoitteet

Ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin kansallisesti täytäntöön tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*).

Tuotteiden ja palvelujen esteettömyyssääntelyn vahvistaminen ja yhtenäistäminen tukisi markkinoiden toimivuutta ja varmistaisi esteettömien tuotteiden ja palvelujen liikkuvuutta ja saantia koko EU:n alueella. Samalla edistettäisiin esteettömien tuotteiden innovaatiota ja niiden tuottamiseen liittyvää työllisyyttä ja talouskasvua sekä tuettaisiin vammaisten henkilöiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden työkykyä. Esteettömyysdirektiivi edistää osaltaan Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Direktiivi on linjassa Euroopan vammaisstrategioiden 2010-2020 ja 2021-2030 kanssa. Edistämällä esteettömyyttä vahvistetaan vammaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Suomessa ei ole voimassa olevaa sääntelyä, joka kattaisi kaikki ne vaatimukset, jotka esteettömyysdirektiivi asettaa tuotteille ja palveluille.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uutta lakia eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Tässä laissa säädettäisiin esteettömyysvaatimuksista, joita tulee noudattaa, kun talouden toimija saattaa markkinoille lain soveltamisalaan kuuluvan tuotteen. Ehdotettavan lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan sovellettaisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettu lakia (1137/2016, jäljempänä *markkinavalvontalaki*).

Palvelujen esteettömyysvaatimukset lisättäisiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettuun lakiin (306/2019, jäljempänä *digipalvelulaki*) sen mukaan, kun palvelut voidaan katsoa digitaalisiksi palveluiksi. Saavutettavuus on esteettömyyttä digitaalisissa palveluissa eli verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa sekä niihin liittyvissä toiminnallisuuksissa.

Sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädettäisiin audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen ja sähköisen viestinnän palvelujen esteettömyydestä.

Lisäksi muutettaisiin liikenteen palveluista annettua lakia (320/2017) lisäämällä sinne vaatimus tarjota esteettömyystietoa.

Hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin (692/2010, jäljempänä *hätäkeskuslaki*) lisättäisiin yleiseen hätänumeroon vastaamista ja numeron esteettömyyttä koskevat säännökset. Hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin.

Esteettömyysdirektiivi asettaa vaatimukset tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyydestä. Näiden tuotteiden on todettu olevan erityisen merkittäviä vammaisille henkilöille. Kaikille tarkoitettujen tuotteiden ja palvelujen esteettömyys tukee vammaisten henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja vähentää vain vammaisille henkilöille tarkoitettujen erityispalvelujen, kuten subjektiivisina oikeuksina turvattujen henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen, tarvetta.

Esteettömyysvaatimuksia sovellettaisiin sekä julkisiin että yksityisiin toimijoihin, kun nämä tarjoavat esteettömyyttä koskevan lainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia tuotteita tai palveluja kuluttajille.

Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Lain eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista1 § sisältäisi tavoitesäännöksen, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi edistää tuotteiden esteettömyyttä säätämällä tietyille tuotteille pakolliset esteettömyysvaatimukset ja siten parantaa jokaisen ja erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti tuotteita. Soveltamisala noudattaisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaa, johon on valikoitu vammaisille henkilöille merkitykselliset tuotteet, joista jäsenvaltiot ovat antaneet tai saattavat antaa toisistaan poikkeavia sisämarkkinoiden toiminnalle vahingollisia kansallisia esteettömyysvaatimuksia.

Esteettömyysvaatimukset tuotteille

Ehdotettavan lain 6 §:ssä säädettäisiin tuotteiden esteettömyysvaatimuksista esteettömyysdirektiivin 4 artiklan mukaisesti. Esteettömyysvaatimukset on määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I jaksoissa I ja II. Nämä vaatimukset saatettaisiin kansallisesti voimaan valtioneuvoston asetuksella.

Edelleen lain 6 § :ssä säädettäisiin, että asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä toiminnallista suorituskykyä koskevista vaatimuksista. Näiden vaatimusten noudattamista ei vaadita esteettömyysdirektiivin 4 artiklassa, mutta esteettömyysdirektiivin liitteen I alajakso VII koskee näitä kyseisiä vaatimuksia. Toiminallista suorituskykyä koskevien vaatimusten osalta on ollut haasteita tunnistaa, missä tilanteissa niitä käytetään. Asiaa on pyritty selvittämään komission ja myös eri jäsenvaltioiden (esimerkiksi Saksan) kanssa. Komissio on selventänyt jäsenvaltioiden pyynnöstä asiaa kokouksessa 19.5.2022. Komission mukaan vaatimuksia tulisi soveltaa tilanteissa joissa johonkin tuotteen tai palvelun toimintaa ei ole otettu kantaa aiemmin esteettömyysdirektiivin asettamissa pakollisissa esteettömyysvaatimuksissa, jotka on säädetty artiklassa 4. Kyse ei olisi uusista vaatimuksia, joita asetetaan tuotteella tai palvelulle, vaan tilanteesta jossa tuotteen tai palvelun esteettömyys tulisi varmistaa noudattamalla toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia. Lisäksi toiminallisia suorituskykyä koskevia vaatimuksia voisi soveltaa jonkin pakolliseksi asetetun esteettömyysvaatimuksen vaihtoehtona.

Joka tapauksessa aina sovellettaessa toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia, tulee esteettömyyden olla vastaava tai parempi kuin noudattamalla pakolliseksi säädettyjä vaatimuksia. Kansallisesti valmistelussa on koettu haastavaksi säätää vaatimuksia tuotteen tai palvelun toiminnoille, joita ei ole yksilöity laissa. Edelleen on jäänyt epäselväksi, mitä nämä muut toiminnot voisivat olla, joihin ei aiemmissa esteettömyysvaatimuksissa oteta kantaa. Toimintoja, joita tuotteella tai palvelulla mahdollisesti on, ei voi yksilöidä selkeästi. Sen sijaan on mahdollista säätää siitä, että toiminallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia käytetään jonkun tietyn kriteerin vaihtoehtona, jotta esimerkiksi mahdollistetaan tuotteen tai palvelun innovointi. Edellä esitetyistä syistä pykälässä säädetään, että toiminallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia voi käyttää jonkun aikaisemmin velvoitettavaksi säädetyn kriteerin vaihtoehtona. Joka tapauksessa esteettömyyden tulee olla samalla tasolla tai parantua, jos toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia käytetään jonkun pakollisen vaatimuksen vaihtoehtona.

Lähtökohtaisesti kaikkia esteettömyysvaatimuksia tulee noudattaa. Talouden toimijan tulisi perustella, jos esteettömyysvaatimuksia ei voida toteuttaa joiltakin osin tuotteessa. Laissa olisi säännös, jossa olisi kriteerit kohtuuttoman rasitteen arvioinnille ja dokumentoinnille (7 § ja 8 §). Lisäksi talouden toimijan olisi mahdollista vedota perusteelliseen muutokseen, jos tuote muuttuisi perustavanlaatuiseksi toisenlaiseksi, jos vaatimuksia noudatettaisiin.

Ehdotetun lain 9 § ja 10 §:ssä olisi säännökset EU-vaatimuksenmukaisuusvakuutukselle ja CE-merkinnälle. Molemmat perustuvat olemassa olevaan EU-tasoiseen sääntelyyn, jota täydennettäisiin esteettömyysdirektiivistä tulevilla säännöksillä esimerkiksi kohtuuttoman rasitteen arvioinnin tai CE-merkinnän kiinnittämisen osalta.

Ehdotetun lain 11 § - 15 §:ssä säädettäisiin talouden toimijoille kuuluvista velvoitteista.

Ehdotetun lain 16 §:ssä olisi säännökset valvonnasta. Tuotteiden valvonta on markkinavalvontaa ja siihen sovelletaan kansallisesti markkinavalvontalain säännöksiä. Tästä syystä uusi laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista tulisi lisätä markkinavalvontalain soveltamisalaan. Esteettömyysdirektiiviä ei mainita EU:n markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalassa (sen liitteessä I). Tuotteiden valvonta olisi kuitenkin markkinavalvontaa esteettömyysdirektiivin mukaisesti. Esteettömyysdirektiivin mukaisten tuotteiden valvontaan sovellettaisiin markkinavalvonta-asetuksessa vahvistettuja sääntöjä sen mukaan kuin ne on lueteltu esteettömyysdirektiivin 19 artiklan kohdissa 1 ja 3. Tämä tarkoittaa, että markkinavalvonta-asetusta sovelletaan osittain esteettömyysdirektiivin tekemän rajauksen vuoksi. Asia on todettu ehdotettavan lain 3 §:ssä.

Muutos säännökseen tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite (7 §)

Perustuslakivaliokunnan talousvaliokunnalle antaman lausunnon perusteella sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa tarkennettavaksi eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettavan lain 7 §:n 2 momenttia. Tarkennuksella poistetaan viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI ja tuodaan säännös tarkennettuna lain tasolle. Alla ehdotettava uusi 2 momentti, aikaisempi sisältö hakasulkeissa.

7 §

Tuotteen perusteellinen muutos ja kohtuuton rasite

Talouden toimija voi poiketa esteettömyysvaatimuksista, jos se voi arviollaan osoittaa, että niiden noudattaminen aiheuttaa:
1) sen tuotteelle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena tuotteen perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai
2) kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle, tehdään esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteessa toiminta- ja pääomakustannuksiin ja esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteessa nettoliikevaihtoon. Lisäksi tulee tehdä kustannus- ja hyötyarvio ja arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta.

[Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita. Arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta.]

Esteettömyysvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos talouden toimija saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2016/2102) julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta on saatettu kansallisesti voimassa digipalvelulailla, joka tuli voimaan 1.4.2019. Jo lain säätämisen yhteydessä varauduttiin siihen, että digipalvelulakiin tulisi sisältymään tulevaisuudessa ainakin osa valmisteilla olevan esteettömyysdirektiivin sääntelystä. Esteettömyysdirektiivin kansallisessa käännöksessä puhutaan ainoastaan esteettömyydestä, mutta digitaalisten palvelujen osalta olisi puhuttava saavutettavuudesta kansallisen sääntelyn johdonmukaisuuden toteuttamiseksi. Saavutettavuus on esteettömyyttä digitaalisissa palveluissa eli verkkosivustoissa ja mobiilisovelluksissa sekä niihin liittyvissä toiminnallisuuksissa.

Ehdotuksen taustalla on ajatus yhteen sovittaa esteettömyysdirektiivin vaatimukset digitaalisten palvelujen osalta kansalliseen lainsäädäntöön heikentämättä nykytilaa ja palveluntarjoajille toimivalla tavalla välttäen turhaa ylimääräistä hallinnollista taakkaa.

Digipalvelulaissa säädettäisiin henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen, verkkokaupan palvelujen, rahoitus- ja pankkipalvelujen, audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen ja sähköisen viestinnän palvelujen digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta.

Saavutettavuusvaatimukset

Saavutettavuusdirektiivin implementoinnin yhteydessä soveltamisalaa laajennettiin koskemaan myös osaa yksityisen sektorin toimijoiden digitaalisista palveluista. Tähän kannustettiin saavutettavuusdirektiivissä ja kansallisesti laajennus halutiin tehdä tietäen jo tulevan esteettömyysdirektiivin laajentuminen yksityisen sektorin toimijoihin. Digipalvelulaissa on säädetty saavutettavuusvaatimukset (voimassa olevan lain 7 §). Nämä saavutettavuusvaatimukset on määritelty Euroopan unionin virallisessa lehdessä Euroopan komission julkaisemissa viitetiedoissa, jotka koskevat yhdenmukaistettuja standardeja tai niiden osia. Käytännössä kyseeseen tulee EN 301 549 standardi.

Koska esteettömyysdirektiivi säätää, että digitaalisten palvelujen tulee noudattaa vastaavia vaatimuksia digitaalisissa palveluissa kuin mitä digipalvelulain 7 § säätää, on kansallisesti päädytty viittamaan voimassa olevaan 7 §:ään. Esteettömyysdirektiivissä nämä vastaavat saavutettavuusvaatimukset on todettu liitteen I jakson III alakohdassa c, jonka mukaan:

> Tehdään verkkosivustoista, muun muassa niihin liittyvistä verkkosovelluksista, ja mobiililaitepohjaisista palveluista, myös mobiilisovelluksista, esteettömiä johdonmukaisella ja riittävällä tavalla siten, että palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti.

Voimassa olevassa digipalvelulain 7 §:ssä todetaan myös, että palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Saavutettavuusvaatimukset määritellään Euroopan unionin virallisessa lehdessä Euroopan komission julkaisemissa viitetiedoissa, jotka koskevat yhdenmukaistettuja standardeja tai niiden osia.

Digipalvelulain 7 §:n kautta viittaus standardiin on kansallinen tulkinta, koska esteettömyysdirektiivin mukaisia standardeja ei ole vielä yhdenmukaistettu. Kuitenkaan kansallisesti ei ole voitu lähteä säätämään toisia saavutettavuusvaatimuksia jo olemassa olevien rinnalle. Lisäksi esteettömyysdirektiivin kautta tulee myös uusia lisävaatimuksia soveltamisalaan kuuluville digitaalisille palveluille. Kansallisesti on tulkittu, että kaikkien digitaalisten palvelujen, jotka ovat digipalvelulain soveltamisalassa, tulee noudattaa digipalvelulain 7 §:n saavutettavuusvaatimuksia ja lisäksi esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanon kautta ehdotettavan uuden 3 a luvun mukaisten palvelujen tulee täyttää säädettävät lisävaatimukset. Lisävaatimukset tarkennettaisiin 10 c § :n nojalla annettavassa asetuksessa.

Kansallista tulkintaa tukee esteettömyysdirektiivin johdanto-osa 46, jonka mukaan mukaan esteettömyysdirektiivin saavutettavuusvaatimusten olisi oltava yhdenmukaisia saavutettavuusdirektiivin (EU) 2016/2102 vaatimusten kanssa, lukuun ottamatta eroja esimerkiksi seurannassa, raportoinnissa ja täytäntöönpanon valvonnassa. Osassa esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan kuuluvasta, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten kautta toteutettavasta toiminnasta, kuten henkilöliikennepalveluissa tai verkkokaupan palveluissa, olisi lisäksi noudatettava esteettömyysdirektiivin sovellettavia vaatimuksia sen varmistamiseksi, että tuotteiden ja palvelujen verkkomyynti on vammaisten henkilöiden saavutettavissa. Direktiivissä on edellä kuvatun mukaisesti tunnistettu se, että jo osa saavutettavuusdirektiivin soveltamisalaan kuuluvista verkkosivustoista sekä mobiilisovelluksista kuuluu yhtä lailla esteettömyysdirektiivin soveltamisalan piiriin. Esteettömyysdirektiivin johdosta saavutettavuusvaatimukset laajenevat tietyille verkkokaupan, henkilöliikenteen palvelujen sekä sähkökirjapalveluja tuottaville toimijoille. Suurin osa pankkipalveluista sisältyy jo saavutettavuusvaatimusten piiriin sellaisenaan. Jotta saavutettavuusvaatimukset olisivat yhdenmukaisia myös jatkossa, olisi kaikkiin digitaalisiin palveluihin sovellettava saavutettavuussääntelyä siltä osin, kun ne kuuluvat joko saavutettavuusdirektiivin taikka esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan. Esteettömyysdirektiivin sääntely on siten lisäsääntelyä nykyisiin saavutettavuussäädöksiin. Kyseisiä lisävaatimuksia sovelletaan ainoastaan niihin digitaalisiin palveluihin, jotka sisältyvät esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan.

Näin olleen ehdotetun hallituksen esityksen mukaan digipalvelulakiin lisättäisiin uusi 3 a luku ja kyseisen luvun mukaisten palvelujen tulee jatkossa täyttää digipalvelulain 7 §:n mukaiset saavutettavuusvaatimukset ja esteettömyysdirektiivin liitteen I jaksosta III ja erityisesti jaksosta IV tulevat lisävaatimukset. Lisävaatimuksista on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus.

Jos digitaalisiin palveluihin käytetään palveluntarjoajan tarjoamia tuotteita, tulee tuotteiden olla eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain mukaisia.

Tietojen antaminen

Vaadittavat esteettömyysdirektiivin liitteen V mukaiset tiedot palveluntarjoaja voisi ilmoittaa saavutettavuusselosteessa. On tarkoituksenmukaista, että ei säädetä uudesta tavasta ilmoittaa tietoja vaan käytössä on yksi ja sama kanava digitaalisille palveluille eli tässä tapauksessa saavutettavuusseloste. Selosteen vapaaehtoista osiota voi hyödyntää esteettömyysdirektiivin kautta tulevien lisävaatimusten tietojen ilmoittamiselle. Esimerkiksi kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisen osalta 3 a luvun vaatimukset ovat osin yksityiskohtaisemmat kuin digipalvelulain 8 §:n vaatimukset. Myös ilmoitusvelvollisuus viranomaiselle poikkeukseen vetoamisesta velvoittaa vain 3 a luvun mukaisia palveluja.

Rahoitus- ja pankkipalvelut

Kuluttajien rahoitus- ja pankkipalvelujen toimeenpanon osalta ehdotetaan, että täydennetään digipalvelulain soveltamisalaa tarvittavin osin digitaalisesti tarjottavien rahoitus- ja pankkipalvelujen osalta. Esityksessä ehdotetaan, että rahoitustoimijoiden osalta säilytetään olemassa olevat saavutettavuusvelvoitteet voimassa, mutta lisäksi esteettömyysdirektiivin soveltamisalaan liittyvien palvelujen esteettömyysdirektiivin mukaisista vaatimuksista säädettäisiin lain 3 a luvussa. Tämän takia uuteen 3 a luvun 10 a §:n 2 kohdan soveltamisalassa olisi esteettömyysdirektiivin soveltamisalan alaiset kuluttajille tarjottavat rahoitus- ja pankkipalvelut.

Lisäksi on huomioitava, että 3 a luvun 10 §:n 2 kohdan rahoituspalveluiden tarjoamista koskeva kirjaus olisi palvelun tarjoajasta riippumaton. Täten velvoite koskisi myös muita toimijoita, jotka tarjoavat näitä palveluita, mutta eivät sisälly voimassa olevan digipalvelulain 3 §:n 1 momentin 6 kohdan toimijoihin. Tällaisia esimerkiksi ovat rekisteröidyt maksupalvelun tarjoajat, rekisteröidyt tilitietopalvelun tarjoajat ja rekisteröityneet kuluttaja luottojenantajat ja -välittäjät.

Muutos asetuksenantovaltuuteen

Sosiaali- ja terveysministeriö käsityksen mukaan digipalvelulakia koskien asetuksenantovaltuuteen tulee tehdä kolme muutosta. Asiaa on käsitelty yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön ehdottaa, että digipalvelulain 10 c §:ään tulisi vielä lisätä lause koskien asetuksenantovaltuutta. Alun perin katsottiin, että EN 301 549 standardin noudattaminen kattaisin myös toiminnallista suorituskykyä koskevat vaatimukset, mutta komissio tarkensi asiaa kokouksessa 19.5.2022. Näin ollen sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan asiasta olisi hyvä säätää myös digipalvelua koskevassa asetuksessa. Vastaava on jo nyt otettu huomioon eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa (6 §) ja sähköisen viestinnän palvelujen koskevassa laissa (194 h §). Asiallisesti kysymys olisi täysin vastaavasta sisällöstä eli toiminnallista suorituskykyä koskevia

vaatimuksia voi käyttää, jos tarjotaan vähintään yhtä hyvä saavutettavuus kuin noudattamalla aiemmin laissa määriteltyjä vaatimuksia. Vaatimukset tarkennettaisiin asetuksella.

Muutos johtuisi siitä, että komissio tarkensi tulkintaa 19.5.2022 ja korosti, että toiminnallista suorituskykyä koskevat vaatimukset eivät vastaa EN 301 549 standardin lauseketta 4, jossa on sisällöltään vastaavat vaatimukset. Kansallisesti tulkittiin ensin, että olisi riittävää, että velvoitamme standardin noudattamiseen. Mutta komission kannasta johtuen asetuksenantovaltuus tulisi sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan lisätä myös toiminnallista suorituskykyä koskevan sisällön osalta digipalvelulain 10 c §:ään. Lisättävä lause:

> Palvelun ei tarvitse täyttää tässä pykälässä tarkoitettuja saavutettavuusvaatimuksia, jos tarjotaan vähintään yksi vaihtoehtoinen ja yhtä saavutettavaa käyttötapa käyttää palvelua noudattamalla toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia.

Asiaa arvioidaan vastaavasti kuin eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksia koskevan lain ja sähköisen viestinnän palvelujen koskevan lain perusteella, joten tulkinta olisi muutoksen jälkeen yhdenmukainen kaikissa kolmessa laissa.

Toisaalta sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan digitaalisten palvelujen tukipalvelujen osalta ei ole tarpeen säätää asiasta tarkemmin asetuksella. Asiaa koskeva kohta voitaisiin näin ollen poistaa asetuksenantovaltuudesta. Voimassa oleva laki edellyttää saavutettavuuspalautteen vastaanottamista ja asia on perusteltu hallituksen esityksen sivulla 153-154 sekä lisäksi luvussa 12.7 Kansallisen liikkumavaran hyödyntäminen. Myös EN 301 549 säätää tukipalvelujen toiminnasta jaksossa 12 (12.2. Support services). Edellä mainituista syistä asetuksenantovaltuudesta voisi poistaa 2 momentin ensimmäisen lauseen loppuosan ” ja tarjottava tukipalveluja saavutettavuuden tueksi”.

Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella 10 c §:stä tulisi poistaa viittaus esteettömyysdirektiiviin. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan viittaus voidaan poistaa, koska vaatimuksista säädetään kyseisessä pykälässä. Näin ollen ensimmäiseen pykälään tulisi lisätä, että kyseessä on 10 c §:ssä säädetyistä lisävaatimuksista.

Ehdotettavat muutoksen 10 c §:ään, kursiivilla muutosehdotukset ja hakasulkeissa aikaisempi sisältö :

10 c §

Saavutettavuusvaatimukset eräille digitaalisille palveluille

Sen lisäksi, mitä 7 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on varmistettava, että sen tarjoamat digitaaliset palvelut *täyttävät tässä pykälässä säädetyt* **[**tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä *esteettömyysdirektiivi*, säädetyt**]** lisävaatimukset. Lisävaatimukset, jotka ovat sellaisten esteettömyysdirektiivin 15 artiklan nojalla annettujen yhdenmukaistettujen standardien tai niiden osien mukaisia, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, tai jotka ovat Euroopan komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen teknisten eritelmien tai niiden osien mukaisia, on pidettävä niiden tässä pykälässä säädettyjen saavutettavuusvaatimusten mukaisina, jotka mainitut standardit, tekniset eritelmät tai niiden osat kattavat.

Palveluntarjoajan on annettava tietoa digitaalisen palvelun toiminnasta **[**ja tarjottava tukipalveluja saavutettavuuden tueksi**]**. Lisäksi 10 a §:n 2 kohdassa tarkoitettujen palvelujen on täytettävä Euroopan neuvoston kieliä koskevan yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen B2-taso ja sähkökirjoina tarjottavien digitaalisten palvelujen on oltava saavutettavia siten, että niitä voidaan käsitellä, lukea ja käyttää ja niissä voidaan navigoida. *Palvelun ei tarvitse täyttää tässä pykälässä tarkoitettuja saavutettavuusvaatimuksia, jos tarjotaan vähintään yksi vaihtoehtoinen ja yhtä saavutettavaa käyttötapa käyttää palvelua noudattamalla toiminnallista suorituskykyä koskevia vaatimuksia.* Viestintäpalveluihin ja audiovisuaaliseen sisältöpalveluun pääsyn tarjoavan palvelun osalta lisävaatimuksista sovelletaan, mitä sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 c ja 194 d §:ssä säädetään. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä lisävaatimuksista ja niiden soveltamisesta.

Kohtuuton rasite

Lisäksi perustuslakivaliokunta otti kantaa myös digipalvelulain osalta siihen, että viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI tulisi poistaa. Kyseessä on vastaava muutos kuin edellä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksia koskevan lain 7 §:ssä. Toinen momentti muutettuna alla kursiivilla, hakasulkeissa aikaisempi momentin sisältö.

10 d §

Poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista

Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista, jos se saavutettavuusarvioinnin perusteella pystyy osoittamaan, että saavutettavuusvaatimustennoudattaminen aiheuttaa sen digitaaliselle palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti.

Arvio siitä, muodostaako saavutettavuusvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle, tehdään saavutettavuusvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteessa toiminta- ja pääomakustannuksiin ja saavutettavuusvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteessa nettoliikevaihtoon. Lisäksi tulee tehdä kustannus- ja hyötyarvio ja arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää palvelua.

[Sen lisäksi, mitä 8 §:ssä säädetään, palveluntarjoajan on saavutettavuutta arvioidessaan noudatettava, mitä esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädetään kohtuuttoman rasitteen arvioinnin perusteista.]

Saavutettavuusvaatimuksista ei kuitenkaan voi poiketa 8 §:ssä säädetyn nojalla, jos palvelun-tarjoaja saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään saavutettavuuden parantamiseen.

Sähkökirjan määritelmä digipalvelulaissa

Sosiaali- ja terveysministeriö nostaa esille sähkökirjan määritelmän, johon myös perustuslakivaliokunta otti kantaa. Kyseessä oleva määritelmä on tehty ministeriöiden välisessä yhteistyössä ja huomioiden lausuntopalaute. Lausuntopalautteen jälkeen määritelmään lisättiin kohta, että sähkökirjan tulee olla teksti- tai graafisessa tiedostomuodossa, joka rajaa pois pelkästään äänikirjat esteettömyysdirektiivin soveltamisalan mukaisesti. Sähkökirjalla tulee olla tunnus, mutta ei ole määritelty, että esimerkiksi vain ISBN tunnus olisi virallinen ja ainoa hyväksyttävä tunnus. Määritelmän rakenne poikkeaa

esteettömyysdirektiivin määritelmästä, koska kansallisesti, digipalvelulain rakenne huomioiden, määritellään sähkökirja 2 §:ssä (uusi kohta 12) ja sähkökirjan tarjoaminen digitaalisena palveluna tulee olla saavutettavaa ehdotettavan 3 a luvun 10 c §:n mukaisesti. Näin on pyritty pysymään siinä, mitä esteettömyysdirektiivi säätää sähkökirjoista ja niiden lukemiseen tarkoitetuista ohjelmistoista.

Ehdotettu määritelmä ottaa siis huomioon sen, että sähkökirjan tulee olla saavutettava, kun sitä tarjotaan kuluttajalle digitaalisena palveluna.

Laki sähköisen viestinnän palveluista

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Kyseessä olevassa laissa säädettäisiin sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palvelujen esteettömyydestä. Edellä olevissa palveluissa ei aina ole kyse digitaalisia palveluista eli verkkosivustoista, mobiilisovelluksista tai niihin liittyviä toiminnallisuuksista, joten asiasta ei voi säätää pelkästään digipalvelulaissa. Esimerkiksi puhelu tai tekstiviesti eivät ole digitaalisia palveluja.

Yleiset vaatimukset näille palveluille olisi säädetty sekä sähköisen viestinnän palveluja koskevassa laissa että digipalvelulaissa. Kuitenkin juuri näihin palveluihin liittyvät tarkemmat lisävaatimukset on säädetty vain sähköisen viestinnän palveluja koskevassa laissa. Digipalvelulaista viitattaisiin näihin lisävaatimuksiin siltä osin kuin on kyse sähköisen viestinnän palveluista tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavista palveluista.

Lisäksi asiaa koskee aiemmin tuotteita koskien arvio siitä, milloin toiminnallista suorituskykyä koskevia voidaan katsoa vaadittavan kansallisesti sovellettavaksi. Tulkinta olisi sama myös sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 194 h §:n osalta.

Perustuslakivaliokunta otti kantaa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain osalta siihen, että viittaus esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI tulisi poistaa. Kyseessä on vastaava muutos kuin edellä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksia koskevan lain 7 §:ssä ja digipalvelulain 10 c §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa alla olevaa muotoilua. Asiaa on käsitelty yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa. Alla ehdotettu uusi 3 momentti ja aikaisempi 3 momentti on merkitty hakasulkeisiin.

194 f §

Poikkeaminen esteettömyysvaatimuksista

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita tarjoava palveluntarjoaja voi poiketa esteettömyysvaatimuksista vain, jos se arvion perusteella voi osoittaa, että 194 b–194 d §:ssä tarkoitettujen esteettömyysvaatimusten toteuttaminen aiheuttaa:

1) sen palvelulle sellaisen muutoksen, jonka seurauksena palvelun perusluonne muuttuisi perustavanlaatuisesti; tai

2) kohtuuttoman rasitteen palveluntarjoajalle.

Palveluntarjoaja ei kuitenkaan voi poiketa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin 2 kohdan nojalla, jos tämä saa omiin varoihinsa kuulumattomista julkisista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota myönnetään esteettömyyden parantamiseen. Jos palveluntarjoaja poikkeaa esteettömyysvaatimuksista 1 momentin nojalla, sen on ilmoitettava poikkeamista koskevat tiedot valvontaviranomaiselle.

Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen talouden toimijalle, tehdään esteettömyysvaatimusten noudattamisen kustannuksien suhteessa toiminta- ja pääomakustannuksiin ja esteettömyysvaatimusten noudattamisen nettokustannusten suhteessa nettoliikevaihtoon. Lisäksi tulee tehdä kustannus- ja hyötyarvio ja arviossa on otettava erityisesti huomioon vammaisten ihmisten tarpeet käyttää tuotetta.

[Arvio siitä, muodostaako esteettömyysvaatimusten noudattaminen kohtuuttoman rasitteen tehdään noudattaen esteettömyysdirektiivin liitteessä VI säädettyjä perusteita.]

Perustuslakivaliokunta otti kantaa myös siihen, että viittaus esteettömyysdirektiivin tulisi poistaa 194 b §:stä. Muutos vastaa digipalvelulain 10 c §:n 1 momenttiin ehdotettavaa muutosta. Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan viittaus voidaan poistaa, koska vaatimuksista säädetään kyseisessä pykälässä. Muutettu ensimmäinen momentti alla, hakasulkeisiin on merkitty aikaisempi momentin sisältö.

194 b §

Yleiset esteettömyysvaatimukset

Viestintäpalveluja tai audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavia palveluita kuluttajalle tarjoavan palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan.

[että sen tarjoamat palvelut suunnitellaan ja tarjotaan noudattaen, mitä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/882, jäljempänä esteettömyysdirektiivi, säädetään. Palveluntarjoajan on varmistettava, että käytössä on menettelyt, joilla varmistetaan, että sovellettavat esteettömyysvaatimukset täyttyvät koko sen ajan, kun palvelua tarjotaan.]

Laki liikenteen palveluista

Liikenteen palveluista annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutoksia liittyen tietojen tarjoamiseen esteettömistä liikennepalveluista, liikenneympäristön esteettömyydestä ja vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta sekä älykkäistä lipunmyyntijärjestelmistä ja reaaliaikaisista matkustustiedoista. Muutoksella saatettaisiin voimaan esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson IV lisävaatimukset alakohdasta c henkilöliikenteen palveluille. Kyseessä olevat tiedot ilmoitettaisiin pääosin digitaalisissa palveluissa.

Liikenteen palveluista annettuun lakiin lisättäisiin yksi uusi määritelmä, ”EU:n matkustajanoikeusasetukset” (2:12 §). Asetukset sääntelevät lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikennettä sekä linja-autojen kaukoliikennettä ja lisäksi asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjiä. Esteettömyysdirektiivin soveltamisala liikennepalveluiden osalta määrittyy kyseisten asetusten kautta.

Liikenteen palveluista annetussa laissa säädettäisiin henkilöliikennepalvelujen esteettömyyttä koskevista tiedoista ja näiden tietojen saavutettavuudesta. Lakiin sisältyisi kaksi erilaajuista velvoitetta tietojen sisällöstä ja tarjoamisesta, ja velvoitteiden soveltuminen riippuisi tarjottavasta liikennepalvelusta. Tarkemmat velvoitteet koskisivat lento-, rautatie-, meri- ja sisävesiliikennettä sekä linja-autojen kaukoliikennettä harjoittavia yrityksiä sekä myös asemien, terminaalien ja satamien ylläpitäjiä (150 a §). Kevyemmät velvoitteet soveltuisivat esimerkiksi taksiliikenteeseen ja kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen

sekä alueellisen liikenteen palveluihin (150 §). Tarkempien velvoitteiden mukaan liikennepalvelujen tarjoajien tulisi tarjota liikennepalvelujen esteettömyyttä koskevia tietoja, kuten tiedot palvelun tuottamisessa käytettävien liikennevälineiden esteettömyydestä, tiedot vammaisille henkilöille tarjottavasta avusta ja reaaliaikaiset matkustustiedot. Nämä tiedot tulisi niin ikään tarjota saavutettavassa muodossa siten kuin uudessa digipalvelulain 3 a luvussa säädettäisiin.

Laki hätäkeskustoiminnasta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hätäkeskustoiminnasta annettua lakia. Esityksen mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Lisäksi Hätäkeskuslaitos voisi vastata hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen. Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos yhteydenottotapana tarjottaisiin videokuvaa, olisi siihen vastattava interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla. Yleiseen hätänumeroon vastaamisesta voitaisiin säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvonnasta vastaisi sisäministeriö.

Esityksen mukaan hätätekstiviestiä ja hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä koskeva sääntely kumottaisiin. Ehdotettu hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 28 päivänä kesäkuuta 2025. Yleiseen hätänumeroon vastaaminen olisi saatettava lain edellyttämälle tasolle vuoden 2025 loppuun mennessä (direktiivi sallii 2 vuoden siirtymäajan eli 28.6.2027 saakka).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella ehdotettavan lain 10 a §:ään tulisi tehdä tarkennus asetuksenantovaltuuden osalta. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynyt asian läpi sisäministeriön kanssa ja yhteisen käsityksen mukaan tarkennuksen tulisi olla alla olevan mukainen. Alla uusi 3 momentti kursiivilla ja aikaisempi momentti sisältö hakasulkeissa:

3 luku

Toiminta

10 a §

Yleiseen hätänumeroon vastaaminen ja numeron esteettömyys

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 tehtyihin hätäilmoituksiin, jotka on tehty käyttämällä reaaliaikaista puhetta tai tekstiä. Hätäkeskuslaitos voi vastata myös hätäilmoitukseen, joka on tehty muuta hätäilmoituksen tekijän ja Hätäkeskuslaitoksen välisen vuorovaikutuksen mahdollistavaa tapaa käyttäen.

Hätäkeskuslaitoksen on vastattava yleiseen hätänumeroon 112 käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä hätänumeroon on otettu yhteyttä. Jos Hätäkeskuslaitos mahdollistaa hätäilmoituksen tekemisen videokuvalla, on Hätäkeskuslaitoksen vastattava siihen interaktiiviseksi synkronoidulla puheella, tekstillä sekä videokuvalla.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyvistä teknisistä vaatimuksista ja standardeista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

[Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.]

Asetukset ja standardit esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksista

Esteettömyysdirektiivi yksilöi tuotteita ja palveluja koskevat vaatimukset direktiivin liitteessä I. Näistä vaatimuksista on tarkoitus antaa kansallisesti valtioneuvoston asetukset. Valtioneuvoston asetukset annettaisiin eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain, digipalvelulain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain perusteella.

Esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson I ja II vaatimukset koskevat tuotteita ja jakson III ja IV vaatimukset palveluja. Osin digitaalisia palveluja koskevat vaatimukset täyttyvät jo nyt voimassa olevien, digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten, perusteella (digipalvelulaki 7 § jota vastaa esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III alakohta c). Asiaa on avattu tarkemmin aiemmin digipalvelulakia käsittelevässä luvussa.

Lisäksi on huomioitava, että komissio on pyytänyt esteettömyysdirektiivin 15 artiklan mukaisesti yhtä tai useampaa eurooppalaista standardointiorganisaatiota laatimaan yhdenmukaistettuja standardeja liitteessä I säädettyjä tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Sama pyyntö on tehty myös palvelujen esteettömyysvaatimuksista. Komission tavoite on, että standardit olisivat voimassa, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025. Yhdenmukaistetut standardit antavan konkreettisia tapoja noudattaa esteettömyysdirektiivin liitteen I vaatimukset tuotteille ja palveluille. Noudattamalla yhdenmukaistettuja standardeja voi osoittaa täyttävänsä vaatimukset (vaatimustenmukaisuusolettama). Kyseessä oleva on huomioitu eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa (6 §), digipalvelulaissa (10 c §) ja sähköisen viestinnän palveluja koskevassa laissa (194 b §).

Poikkeukset

Kaikkien soveltamisalaan kuuluvien talouden toimijoiden olisi voitava arvioida esteettömyysvaatimusten noudattamisen suhteellisuutta. Suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia olisi sovellettava siinä määrin kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta talouden toimijalle, eivätkä edellytä tuotteiden ja palvelujen muuttamista siten, että niistä tulisi perustavanlaatuisesti erilaisia.

Kohtuuttoman rasitteen arvion tekeminen ja dokumentointi olisivat jo itsessään rasite ja tästä syystä vaatimuksia ja velvoitteita ei tulisi soveltaa mikroyrityksiin, jotka tarjoavat soveltamisalaan kuuluvia palveluja. Palveluilla tarkoitetaan verkkokauppaa, rahoitus- ja pankkipalveluja, sähkökirjoja, henkilöliikenteen palveluja, sähköisen viestinnän palveluja ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavaa palvelua.

Mikroyritysten tulee noudattaa vaatimuksia tuotteiden osalta, mutta mikroyrityksille olisi tuotteidenkin osalta helpotuksia arvion dokumentoinnissa ja ilmoitusvelvollisuudesta valvovalle viranomaiselle.

Mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka:

a) palveluksessa on alle 10 työntekijää; ja

b) vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.

Kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta vaatimukset ovat rajoitetummat. Edellä mainituille toimijoille tulee uusia vaatimuksia koskien vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä. Kuitenkin Suomessa tällainen liikenne on usein julkisesti järjestettyä liikennettä, joten niitä koskevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset.

Valvontatehtävät

Ehdotetut muutokset lisäisivät viranomaistehtäviä. Varsinaisesti uutta valvontaviranomaista ei ehdoteta perustettavaksi, mutta olemassa olevien valvovaa tekevien viranomaisten tehtäväkenttä laajenisi osin hyvinkin merkittäväsi. Tehtävät liittyisivät tuotteiden markkinavalvontaan ja palvelujen valvontaan sekä hätäviestiin vastaamisen valvontaan. Valvonta perustuisi kuitenkin nykyiseen sääntelyyn valvonnan keinoista. Markkinavalvontaa tehtäisiin horisontaalisen markkinavalvonnan keinoin. Palveluja valvottaisiin digipalvelulain ja sähköisen viestinnän palveluja koskevan lain mukaisesti.

Valvovan viranomaisen tehtäviin liittyisi merkittävästi talouden toimijoiden ja myös tuotteiden ja palvelujen käyttäjien neuvontaa ja ohjausta. Valvovan viranomaisen tulisi osallistua käynnissä olevaan standardointityöhön. Myös valvovien viranomaisten keskinäinen yhteistyö on merkittävässä roolissa, jotta valvonta on yhdenmukaista.

Digipalvelulain mukaisesta valvonnasta vastaisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto ja tuotteiden markkinavalvonnasta sekä sähköisen viestinnän palveluja ja liikenteen palveluja koskevien lakien mukaisten tehtävien valvonnasta Liikenne- ja viestintävirasto. Jatkossa on tarkoitus selvittää tehtävän keskittämistä.

Yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyydestä vastaa Hätäkeskuslaitos, valvonta säädettäisiin sisäministeriön vastuulle.

Taloudelliset vaikutukset

Saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimusten toimeenpanon uskotaan tuottavan kustannuksia etupainotteisesti, pääasiassa kertaluonteisina kustannuksina. Osa toimijoista joutuu toteuttamaan lyhyen aikavälin investointeja auditointeihin, muutos- ja korjaustöihin sekä uudistamisiin. Lisäksi oppimisen kustannukset painottuvat haastatteluiden perusteella etupainotteisesti ja saavutettavuus- ja esteettömyystyö tulee olemaan alussa hitaampaa. Esteettömyysdirektiivin yksittäisille toimijoille aiheuttamiin kustannuksiin vaikuttaa keskeisesti kustannusten aikajänne. Osa toimijoista toteuttaa tai joutuu toteuttamaan muutoksia esteettömyysdirektiivin vaatimusten täyttämiseksi lyhtyaikaisina investointeina joko korjaamalla tai muuttamalla nykyisiä verkkosivuja tai sovelluksia. Osan näistä toimijoista sovellukset ja verkkosivut on toteutettu vanhoilla teknologioilla ja näiden toimijoiden kohdalla voi syntyä tarve rakentaa verkkosivu tai sovellus lähes alusta. Lyhytaikaiset investointikulut voivat näin ollen olla yritykselle merkittävä kuluerä. Toiset toimijat voivat puolestaan huomioida saavutettavuus- ja esteettömyysasiat osana normaalia kehitystyötä. Tämä tuo luonnollisesti myös näille toimijoille lisää kustannuksia, mutta kustannukset jakautuvat pidemmälle aikavälille. Tällöin kustannukset

syntyvät erityisesti lisätyöstä ja osaamisen kehittämisestä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki järjestelmät rakennetaan lähtökohtaisesti tukemaan saavutettavuutta ja esteettömyyttä.

Valvontaviranomaisten tehtävä alkaisi heti neuvonnalla ja ohjauksella. Varsinainen valvonta alkaisi 28.6.2025 jälkeen. Neuvonnan ja ohjauksen rooli on merkittävässä asemassa, jotta talouden toimijat tietävät, mitä heiltä vaaditaan.

Säännösmuutokset voivat lisätä jonkin verran valituksien käsittelyyn liittyviä tehtäviä valvovissa viranomaisissa sekä jatkokäsittelyä tuomioistuimissa.

Alustava arvio valvonnan resurssivaikutuksista olisi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle vuodesta 2025 alkaen olisi noin 7 htv (700 000 euroa) ja Liikenne- ja viestintävirastolle vuodesta 2025 eteenpäin 15 htv:n suuruinen (1,5 miljoonaa euroa).

Muut huomiot esitykseen

Markkinavalvontalakia on muutettu hallituksen esityksen antamisen jälkeen. Näin ollen markkinavalvontalakia koskeva johtolause on sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan päivitettävä vastaamaan muutoksia, jotka tehty laeilla 712/2022 ja 248/2022.

Sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan muutos tulisi tehdä alla olevan mukaisesti:

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momentti ja 4 §:n 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 § 1 momentti laissa 712/2022 ja 4 § 4 momentti laissa 248/2022, seuraavasti:

Pykälien muutokset:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hissiturvallisuuslain (1134/2016), mittauslaitelain (707/2011), pyroteknisten tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (180/2015), räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden ja suojausjärjestelmien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1139/2016), painelaitelain (1144/2016), sähköturvallisuuslain (1135/2016), räjähteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (1140/2016), kuluttajien käyttöön tarkoitetuista henkilönsuojaimista annetun lain (218/2018), kaasulaitelain (502/2018), säteilylain (859/2018), ilmailulain (864/2014), aerosolien vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (794/2020), ajoneuvolain (82/2021), jätelain (646/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014), EU-ympäristömerkistä annetun lain (832/2014), huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetun lain (1712/2015),

sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014), laivavarustelain (1503/2011), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013), kemikaalilain (599/2013), kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013), tupakkalain (549/2016), jalkineiden ja tekstiilituotteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain (265/2022), lannoitelain 711/2022 *sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain* (/) soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä.

4 §

Valvontaviranomaiset

Poiketen siitä, mitä 1 momentissa säädetään, Liikenne- ja viestintävirasto on tässä laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen ilmailulaissa, ajoneuvolaissa, ympäristönsuojelulain 24 a §:n 3 momentissa, huviveneiden turvallisuudesta ja päästövaatimuksista annetussa laissa, sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa*,* laivavarustelaissa ja *eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettujen* tuotteiden osalta.

Lopuksi

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen velvoitteiden näkökulmasta on tärkeää, että esteettömyys ja saavutettavuus huomioidaan läpileikkaavasti kaikissa tuotteissa, palveluissa ja ympäristöissä. Tällä tarkoitetaan, lainsäädännön ohella, vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien edistämistä ja tulevaisuuteen suuntautuvaa aktiivista toimintaa, kuten koulutusta, neuvontaa, tiedon jakamista ja asenteisiin vaikuttamista kaikilla hallinnon aloilla ja tasoilla. Esteettömyysdirektiivin täytäntöönpanolla parannetaan merkittävästi yhdenvertaisuutta ja edistetään erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuutta itsenäiseen asiointiin.

Taru Koivisto, osastopäällikkö

Emilia Sormunen, hankepäällikkö

VN/11443/2021-STM-155

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Sormunen Emilia 912613340	Koivisto Taru 91179803Y
2022-09-21	2022-09-22

HE 41/2022 vp

Emilia Sormunen
Hankepäällikkö

23.9.2022

Esteettömyysdirektiivin tavoite

- Tavoitteena lähentää sisämarkkinoiden sääntelyä tiettyjen tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksien osalta ja parantaa erityisesti vammaisten henkilöiden itsenäisen asioinnin mahdollisuuksia ja yhdenvertaista osallistumista yhteiskuntaan

- Taustalla EU:n vammaisstrategiat ja YK:n vammaisyleissopimus

- Sovelletaan sekä yksityiseen että julkiseen toimijaan, kun tuotteet tuodaan markkinoille tai palveluja tarjotaan kuluttajille.

Valmisteltu yksi yhteinen hallituksen esitys

Työryhmä koostuu kahdeksan ministeriön edustajasta ja asiantuntijoista Vammaisfoorumista ja EK:sta.

1. Tuotteiden osalta esitetään uutta laki tuotteiden esteettömyysvaatimuksista.
2. Tuotteiden valvonta on markkinavalvontalain mukaista valvontaa.
3. Muutoksia digipalvelulakiin (digitaalisten palvelujen saavutettavuus)
4. Muutoksia sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin
5. Muutoksia liikenteen palveluista annettuun lakiin
6. Muutoksia hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin

- Pyritty hyödyntämään kansallisesti voimassa olevia lakeja
    - Suomen kanta direktiivin valmisteluvaiheessa
    - Saanut laajaa kannatusta sidosryhmiltä HE:n valmisteluvaiheessa

Rakennettu ympäristö

- Ympäristöministeriö jatkaa vaikutusten arviointia rakennetun ympäristön osalta.
- Tavoitteena on löytää tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas tapa varmistaa rakennetun ympäristön esteettömyys palveluja tarjottaessa. Nyt eduskunnalle annetussa esityksessä ei ole rakennettua ympäristöä koskevia säännöksiä.

Asetuksenantovaltuudet ja kansallinen liikkumavara

- Esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimukset on määritelty esteettömyysdirektiivin liitteessä I
    - Vaatimukset annettaisiin asetuksen eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 6 §:n perusteella, digipalvelulain 10 c §:n perusteella ja sähköisen viestinnän palveluja koskevan lain 194 b-c §:n ja 194 h §:n perusteella.

- Kansallisesti pyritty pitäytymään direktiivin laajuudessa
    - Erityisesti digipalvelulain osalta hyödynnetty kansallista liikkumavaraa esimerkiksi saavutettavuusvaatimusten (EN 301 549 standardi) ja saavutettavuusselosteen osalta, jotta sääntely kansallisesti yhdenmukaista.
    - Soveltamisalan osalta ei ole tehty kansallisia laajennuksia.
        - Työtä tulee jatkaa vammaisyleissopimuksen mukaisesti sekä lainsäädäntötoimin että muilla tavoin.

Poikkeukset

Talouden toimijan tulee soveltaa esteettömyysvaatimuksia vain siinä määrin kuin:

- ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta tai
- aiheuta tuotteen tai palvelun perusteellista muutosta.

Mikroyritykset on vapautettu palveluiden tarjoamisen osalta esteettömyysvaatimuksista. Tuotteiden osalta mikroyrityksillä on helpotuksia esimerkiksi dokumentoinnissa.

- Mikroyrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka:
- a) palveluksessa on alle 10 työntekijää; ja
- b) vuosittainen liikevaihto on enintään 2 miljoonaa euroa tai jonka vuosittainen taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.

Kaupunki- ja esikaupunkiliikenteen sekä alueellisen liikenteen osalta vaatimukset ovat rajoitetummat:

- Vaatimukset koskevat vuorovaikutteisia itsepalvelupäätteitä (tuotteita).
- Suomessa tällainen liikenne on usein julkisesti järjestettyä liikennettä, joita koskevat jo digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset.

Valvonta

- Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain valvontaviranomaisena jatkaisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö.

- Sähköisen viestinnän palvelujen ja liikenteen palvelujen (esteettömyystieto) osalta valvonta olisi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomissa. Myös tuotteiden markkinavalvonta olisi Liikenne- ja viestintävirasto Traficomissa.

- Jatkossa tehtävien yhdistäminen voi olla tarkoituksenmukaista.

STM:n lausunto

STM:n lausunnossa esitetään muutamia tarkennuksia:

- perustuvat pääosin PeV:n lausuntoon
- tarkennukset esim. asetuksenantovaltuuksiin ja esteettömyysdirektiivin liitteeseen VI

➢ Muutokset STM:n näkemyksen mukaan lähinnä teknisiä

Kiitos!

emilia.sormunen@gov.fi